

RAZPRAVE

POLITIČNA GEOGRAFIJA GLOBALIZACIJE

AVTOR

dr. Milan Bufon

Oddelek za geografijo Fakultete za humanistične študije Univerze na Primorskem, Glagoljaška ulica 8, SI – 6000 Koper, Slovenija
milan.bufon@upr.si

UDK: 32:339.9

COBISS: 1.02

IZVLEČEK

Politična geografija globalizacije

Članek najprej obravnava nekatere temeljne elemente, ki zadevajo definicijo globalizacije ter njene učinke, v nadaljevanju pa prikazuje sodobne razsežnosti globalizacije v odnosu do ključnih dejavnikov sodobnih političnogeografskih transformacij. Slednji se izražajo predvsem na področju mednarodne politike in varnosti ter na področju mednarodnih trgovinskih in finančnih tokov. Na osnovi prikazanih razvojnih procesov ugotavlja, da se političnogeografski problemi globalizacije navezujejo tudi na vprašanja koncentracije in deterritorializacije ter na centralno-periferna razmerja v svetu. Nenazadnje globalizacija učinkuje še na politična, ekonomska in družbena ravnovesja in součinkovanja med lokalno, državno in svetovno dimenzijo razvojnih potencialov in dinamik ter na možnost vzpostavitve njihovega »globalnega upravljanja«.

KLJUČNE BESEDE

globalizacija, mednarodna politika, mednarodni gospodarski tokovi, centralno-periferni odnosi, politična geografija

ABSTRACT

Political geography of globalization

The first part of the article discusses some basic features concerning the definition of globalization and its effects. It also presents some current issues of globalization in relation with some key drivers of political geographical transformations. The latter are more visible in particular on the field of international politics and security, as well as on the field of international commercial and financial flows. On the basis of the discussed development processes, the article finds that political geographical problems of globalization are closely linked also to the question of concentration and deterritorialization, and the world central-peripheral relations. Globalization then influences political, economic and social balances and interactions between the local, statal and global dimension of development potentials and dynamics, and the possibility of enhancing global governance structures.

KEY WORDS

globalization, international politics, international economical flows, central-peripheral relations, political geography

Uredništvo je prispevek prejelo 31. maja 2005.

1 Uvod

Globalizacija je pojem, ki so ga nekateri francoski in ameriški avtorji v svojih delih prvič uporabili v šestdesetih letih, vendar se je polno razmahnil šele ob koncu 20. stoletja. V splošnem pojem izraža občutek, da se svet zaradi učinkov ekonomskih in tehnoloških sil hitro spreminja v enoten družbeni prostor in da družbenoekonomski razvoj ali preoblikovanje v eni svetovni regiji nujno vplivata na življenjske navade in razvojne možnosti posameznikov ter družbenih skupin na vseh koncih našega planeta. Mnogi globalizacijo povezujejo tudi z občutkom političnega fatalizma ali nemoči, saj se zdi, da so državne politike v odnosu do procesov globalizacije povsem nemočne in da zato državljani izgubljajo možnost kontrole nad sodobnimi razvojnimi dogajanjem.

Globalizacijo je mogoče razumeti kot »... širjenje, poglobljanje in povečevanje svetovnih povezav na vseh ravneh sodobnih družbenih dogajanj...«, od kulture do kriminala, od finančnih do duhovnih vplivov (Bufon 2004). Vendar različni preučevalci tudi različno interpretirajo rastočo svetovno soodvisnost: »hiperglobalisti« so mnenja, da je globalizacija dejansko izraz povsem novega obdobja, v katerem so ljudje vsepovsod podvrženi novemu globalnemu tržnemu redu; »skeptiki« menijo, da je globalizacija le videz, pod katerim delujejo trije glavni svetovni regionalni bloki (Severna Amerika, zahodna Evropa in vzhodna Azija), v katerih pa je moč dominantnih držav še vedno zelo občutna; »transformacionalisti« pa sodijo, da je globalizacija historični proces, ki se mu posamezne države in družbe skušajo z različnim uspehom prilagajati (Held et al. 1999).

Tako kot so si zelo različne interpretacije globalizacijskih procesov, so različni tudi njihovi učinki. Na sistemski ravni lahko ugotovljamo učinke globalizacije na infrastrukturo, njeno institucionalizacijo in stratifikacijo ter oblike interakcij v omrežju; pri prostorsko-časovni dimenziji pa lahko raziskujemo potencialne ali učinkovite globalizacijske procese na nekem kontinuumu, ki vključuje po eni strani lokalno, državno in naddržavno raven, po drugi strani pa časovno komponento. Učinek teh procesov je razviden v oblikah povezanosti in soodvisnosti med navedenimi ravnmi in ga lahko merimo glede na razširjenost oziroma »... ekstenzivnost globalnih omrežij, intenzivnost globalnih vezi, hitrost globalnih tokov...« ter glede na »... posledice, ki jih globalizacijski procesi prinašajo posameznim skupnostim...« (Rugman 2000). V tem pogledu lahko na primer govorimo o tako imenovani »pospešeni soodvisnosti«, kjer dogajanja v eni državi neposredno vplivajo na druge države, o »aktivnosti na razdaljo«, kjer dejavnosti posameznikov, družbenih skupin in gospodarskih korporacij povzročajo zelene ali nezaželenne posledice pri prostorsko oddaljenih posameznikih, družbenih skupinah in gospodarskih korporacijah, ali o »prostorsko-časovni kompresiji«, kjer se učinki globalizacije kažejo v pospešenem komunikacijskem pretoku in navideznem krčenju razdalje in časa s posledično reorganizacijo družbenih odnosov. Zaradi tega lahko globalizacijo definiramo tudi kot proces, ki obsega transformacijo prostorske organizacije družbenih odnosov v smislu njihove ekstenzivnosti, intenzivnosti, hitrosti in učinkov in povzroča transkontinentalno ali medregionalno povežovanje in soodvisnost v družbenem, gospodarskem in političnem pogledu.

Dejansko razvoj transkontinentalnega ali medregionalnega povežovanja in soodvisnosti na družbenem, gospodarskem ali političnem področju ni nekaj povsem novega v svetu, saj so se s podobnimi procesi srečevali v vseh zgodovinskih obdobjih. O teh vprašanih smo razpravljali že v knjigi *Osnove politične geografije* (Bufon 2001), ko smo obravnavali sistemsko politično geografijo. V predmodernem obdobju je bil na primer najbolj viden izraz tedanje globalizacije rimski imperij, ki se je uveljavil kot vodilna politična in gospodarska sila v tedaj znanem svetu, ki je sicer obsegal le območje Evrope, severne Afrike, Bližnjega vzhoda in južne Azije. Prva »prava« globalizacija pa se začne z velikimi odkritji in razvojem imperializma v obdobju med letoma 1500 in 1850, ki privede do prevlade zahodnoevropske civilizacije v večjem delu sveta. Vendar je bil potek globalizacijskih učinkov v tem času bolj ekstenziven kot intenziven; intenzifikacija globalnih tokov in vezi se je bistveno povečala v modernem obdobju, ki ga lahko postavimo v čas med letom 1850 in 1945. V evropskih družbah se tedaj naglo širi kapitalistična ekonomija na temelju industrializacije, razvijajo se hitrejša oblike transporta, nove oborožitvene

tehnologije, predvsem pa se povečuje moč modernih teritorialnih držav. Evropski in ameriški imperIALIZEM dosežeta tedaj vrhunec, prav tako transkontinentalne migracije med Evropo in Novim svetom. Za razliko od sedanjega obdobja pa so tedaj gospodarske izmenjave večinoma potekale znotraj posameznih imperialnih sistemov, kar je vodilo v njihovo družbeno-ekonomsko stabilizacijo oziroma v potencialno zmanjševanje razlik v stopnji razvitosti med centri in periferijami v okviru imperialnih sistemov (Taylor 1989).

Rastoča kompeticija med vodilnimi svetovnimi silami je privedla do dveh svetovnih vojn, ki sta svetu prinesli novo podobo politične karte, a tudi nov globalizacijski vzorec. Slednji je dobršen del druge polovice 20. stoletja temeljil na politični delitvi interesnih sfer med novima vodilnima svetovnima silama: ZDA in Sovjetsko zvezo. V tem kontekstu sta potekala tudi obsežna dekolonizacija in razvoj novih oblik mednarodne odvisnosti, ki je bila v primeru zahodnega bloka predvsem v znamenju neformalnega imperializma in transatlantskih povezav, v primeru vzhodnega bloka pa zlasti v znamenju sovjetskega neoimperializma na evrazijskem kontinentu. Čas po padcu berlinskega zidu je nedvomno prinesel nove elemente v dinamiko globalizacijskih tokov: ZDA so ostale nedvomno edina svetovna sila, in ta politično-vojaška pozicija jim daje tudi precejšnjo prednost pri vodenju globalizacijske »igre«, vendar ob njej prihaja do razvoja novih akterjev na gospodarskem področju, in sicer Evropske unije in Kitajske. Ob transformacijah političnega svetovnega sistema gre poudariti še spremembe v ekonomskem in infrastrukturnem sistemu, ki pomenijo izrazito prevlado zahodnega kapitalističnega vzorca v svetu (O'Loughlin et al. 2004), in novih, neteritorialnih oblik svetovne komunikacije, kar omogoča svetovnim silam, da svetovnega reda ne nadzirajo več v realnem, fizičnem pogledu, kot se je to dogajalo v obdobju prve, imperialne globalizacije, temveč v bistvu na virtualen način, s pomočjo elektronskih medijev (Brunn 1991) in finančnih transakcij. V nadaljevanju si bomo nekoliko natančneje ogledali, kako se globalizacijski procesi razvijajo na dveh ključnih področjih sodobnih političnogeografskih dogajanj: na področju mednarodne politike ter mednarodnih gospodarskih tokov.

2 Globalizacija na področju mednarodne politike in varnosti

Mednarodna politika je prav gotovo eden izmed izrazov mednarodnega povezovanja in mednarodne soodvisnosti. Poglavitno novost predstavljajo v tem pogledu različne mednarodne organizacije in agencije, ki so se pridružile državam pri vzdrževanju in vodenju mednarodnih odnosov. To dejstvo bistveno spreminja tradicionalni, tako imenovani vestfalski mednarodni sistem, ki je temeljil zlasti na bilateralnem in multilateralnem dogovarjanju med posameznimi suverenimi državami. Sodobni mednarodni geopolitični problemi tudi ne zadevajo le vojaških in varnostnih vidikov držav, ampak vse bolj vprašanja človekovih pravic, mednarodnega terorizma, varstva okolja, ilegalnih gospodarskih tokov, migracij in drugih družbenih pojavov, ki presegajo tradicionalni državni okvir. Težko prevedljiva angleška oznaka *global governance* (Cable 1999) je nastala prav zato, da bi z njo lahko povzeli potrebo po širšem mednarodnem upravljanju in usmerjanju vse bolj povezane mednarodne družbe oziroma mednarodnih družbenih dogajanj. »Globalno upravljanje« ne vključuje le formalnih političnih mednarodnih organizacij, kakršni sta na primer OZN ali Svetovna trgovinska organizacija (WTO), ampak tudi vrsto drugih, neformalnih in nepolitičnih akterjev, ki danes krojijo mednarodne odnose.

Politična globalizacija se kaže torej najprej v povečevanju števila mednarodnih organizacij: leta 1910 je bilo v svetu okrog 35 vladnih in 175 nevladnih organizacij, do leta 2000 pa je njihovo število naraslo na več kot 250 vladnih in 5500 nevladnih mednarodnih organizacij. Če je bilo sredi 19. stoletja le dvoje ali troje mednarodnih konferenc na leto, se je njihovo število danes povečalo na okrog 4000. To je tudi posledica dejstva, da so bili v preteklosti vključeni v mednarodna dogajanja le omejeni deli državnih aparatov, danes pa tako rekoč ni državne in javne službe na področju politike, gospodarstva ali kulture, ki bi ne imela mednarodnih stikov ali bila vključena v kako mednarodno zvezo. Povprečno število formalnih mednarodnih vezi na državo se je od leta 1950 do leta 2000 povečalo od 26 na 49,

pri pomembnejših razvitih državah, kot so ZDA, Francija, Velika Britanija in Nemčija, pa od okrog 70 na okrog 150. Število nevladnih mednarodnih organizacij in združenj, ki imajo sedež v več kot dveh državah, se je v istem obdobju povečalo od okrog 830 na okrog 5500. Vse več je mednarodno sprejetih pravnih določil, ki jih države vključujejo v svoje pravne sisteme, kar povzroča po eni strani standardizacijo in povezovanje pravnih oziroma družbenih sistemov, po drugi strani pa tudi večjo potrebo po spremljanju izvajanja skupnih pravnih določil (Brown 2002). Ob dejavnosti OZN je za Evropo v tem pogledu zelo pomembno sodelovanje v okviru Evropske unije in Sveta Evrope (Nelsen in Strubb 2003). Tudi ni naključje, da so v zadnjih letih pridobila večji pomen mednarodna sodišča, ki delujejo ne le na področju individualnih človekovih pravic in mednarodnih upravnih sporov, ampak posegajo že na področje razreševanja mednarodnih sporov in »notranjih zadev« v posameznih državah. Nadaljnji vidik globalizacije v mednarodni politiki zadeva povečano vlogo OZN pri mednarodnih posegih. Od leta 1945 do leta 1990 je OZN opravila komajda 15 posegov z »modrimi čeladami«, samo v desetletju 1990–2000 pa že 30.

Pomemben vidik sodobne globalne politike predstavlja tudi okoljska problematika. Ta vidik je prišel še zlasti v ospredje ob koncu 20. stoletja, ko so se posledice povečane industrijske proizvodnje in porabe tako v kapitalističnem kot socialističnem družbenem sistemu na svetovnem severu ter demografske rasti in pomanjkanja naravnih virov na svetovnem jugu pojavile na širši svetovni ravni v obliki toplogrednega učinka in povečanega ozonskega vpliva, na makroregionalni ravni pa v obliki onesnaževanja ozračja in vodovja ter deforestacije in dezertifikacije. V osemdesetih in devetdesetih letih so se tako na Zahodu kot Vzhodu pojavile nevladne organizacije ter stranke »zelenih«, ki so začele vse glasneje in politično uspešneje opozarjati na lokalne in globalne učinke spreminjanja okoljskih ravnovesij. Vzporedno s tem se je povečalo tudi število mednarodnih institucij in zakonov, ki so zadevali okoljsko problematiko. Konferenca o mednarodnem okolju, ki jo je Program OZN za okolje (UNEP) priredil leta 1972 v Stockholmu, je predstavljala prvi poskus »globalnega« dogovarjanja, njej pa so sledili različni mednarodni protokoli, akti in konvencije. Najbolj ambiciozne cilje pa si je doslej postavila konferenca UNEP v Rio leta 1992, kjer so poskusili doseči vrsto sporazumov na področju biodiverzitete, klimatskih sprememb in toplogrednih učinkov, pluvialnih pragozdov ter prenosa okoljskih tehnologij iz svetovnega severa na svetovni jug (Held et al. 1999). Koliko pa so mednarodni sporazumi odvisni od bolj ali manj utemeljenih nacionalnih interesov, kaže izkušnja Kjotskega protokola. Slednji je bil podpisan leta 1997 in bi se moral začeti izvajati v letu 2005, ko ga je ratificiralo zadostno število držav (zahtevan prag je bil 55 % emisijskih kvot po stanju iz leta 1990). S protokolom se je 39 industrijskih in tranzicijskih držav (brez Kitajske) obvezalo, da bodo zmanjšale emisijo toplogrednih plinov do leta 2012. V vmesnem času pa se je vrsta držav, med temi zlasti ZDA, ki same »proizvajajo« 36 % svetovnih emisij, odmaknila od sprejetih obvez, kar precej zmanjšuje možnost »globalnega upravljanja« svetovnih ekoloških problemov, medtem ko se je skupni obseg emisij že povečal za 12 %.

ZDA so se namreč še najbolj prizadevale za razvoj vojaške in obrambne globalizacije, predvsem v času hladne vojne in njune težnje po svetovni prevladi. Sredi osemdesetih let so imele ZDA zunaj državnega ozemlja kar 3000 vojaških baz ter okrog 500 tisoč vojakov v več kot 70 državah; podobno število vojakov, čeprav v manjšem številu držav, je imela v tujini Sovjetska zveza. Razpad blokvske delitve sveta je bil ob drugih vzrokih tudi posledica vse večje nesposobnosti SZ, da bi dohitevala nasprotnico v oborožitveni tekmi. V obdobju 1960–1990 je bila namreč svetovna poraba v vojaške namene neverjetnih 21.000 milijard USD. Leta 2001 so ZDA v vojaške namene porabile več kot 280 milijard USD, kar je kar 36 % vse svetovne porabe, druge pomembnejše države, kot so Rusija, Francija, Japonska in Velika Britanija, pa so v istem letu oborožitvi namenjale vsaka med 35 in 45 milijard USD. Globalizacija v tem pogledu pomeni tudi izredno koncentracijo moči, ki jo prinaša tehnološki razvoj pri razvijanju novih vojaških sistemov: ko v osemdesetih letih v ZDA ne bi bilo tolikšnih investicij za razvijanje novih vojaških tehnologij, bi najverjetneje danes ne imeli interneta ter satelitskih informacijskih in komunikacijskih sistemov (Brunn 1991; Guibernau 1999).

V poblokovskem obdobju so ZDA nesporna svetovna velesila, ki v oborožitvenem pogledu daleč prekašajo vse druge države, vendar se je ameriška obrambna doktrina v času po letu 1990 tudi izraziteje

spremenila. Če so v prvem desetletju ZDA težile k določenemu umiku s svetovne scene in so posegale le tam, kjer se jim je to zdelo nujno (na primer na območju nekdanje Jugoslavije) spričo vojaške šibkosti svojih regionalnih partnerjev, so po terorističnem napadu 11. septembra 2001 spet prevzele pobudo na »globalni« ravni, čeprav je tokrat njihova pozornost usmerjena v varovanje svojih oziroma »zahodnih« interesov predvsem proti mednarodnemu terorizmu in tako imenovanim »razbojniškim državam« (O'Loughlin et al. 2004).

Spremenjen odnos se kaže na primer v spremenjenih težnjah pri širjenju pakta NATO v Evropi, kjer so bile sprva ZDA precej skeptične glede smiselnosti večje širitve. Med izraze večje evropeizacije zveze NATO sodijo napoved Evropske unije leta 1999, da bo do leta 2003 usposobila 60 tisoč vojakov za humanitarne in krizne akcije v regiji, ter oblikovanje omizja EU-NATO leta 2000, ki naj bi doreklo nove oblike sodelovanja med organizacijama. Med kasnejšimi dogajanji kaže omeniti predvsem neposreden nastop Evropske unije pri prevzemu varnostnih operacij na območju tako imenovanega zahodnega Balkana leta 2002, končno pa se aprila leta 2004 razširi na 7 novih članic: Bolgarijo, Estonijo, Latvijo, Litvo, Romunijo, Slovaško in Slovenijo. Širitev zveze NATO ni le časovno prehitela širitve Evropske unije, ampak tudi geografsko, saj so tedaj kot polnopravne članice vstopile v zvezo vse potencialne kandidatke za članstvo v Evropsko unijo, tudi Romunija in Bolgarija (Berezin, Schain 2003). Obenem s širjenjem zveze pa se je spremenila tudi funkcija zveze NATO oziroma njena reakcijska sposobnost, saj je očitno, da je v tako obsežni strukturi proces usklajevanja bistveno težavnejši, kar verjetno vodi v bolj »policijsko« in regionalno, pretežno evrazijsko naravnost njenih sil, medtem ko si ZDA, tudi zaradi lastne premoči v oborožitveni tehnologiji, vse bolj lastijo vlogo globalne »intervencijske« sile.

Po padcu berlinskega zidu so ZDA ostale edina svetovna vojaška velesila, vendar pa družbeno-ekonomske vrednote in parcialni interesi te države marsikje niso bili sprejeti ravno z največjim navdušenjem. Nesposobnost ZDA, da politično, in ne le vojaško, izvajajo svojo hegemonijo, se je pokazala še zlasti po 11. septembru 2001, ko so se, namesto iskanja širšega mednarodnega konsenza, odločile za enostranske poteze. Kljub temu pa ostaja slejkoprej res, da ponudba vojaškega varstva dobršnemu delu sveta za vsakršno velesilo, in torej tudi za ZDA, prinaša tudi ekonomske privilegije pri sklepanju različnih pogodb, finančnem kritju in valutnih tokovih. Zaradi tega je investiranje v »varnost« obenem sredstvo razvoja državne ekonomije in novih tehnologij in s tem tudi povečevanja konkurenčnosti na svetovnih trgih.

3 Globalizacija na področju trgovinskih in finančnih tokov

Globalni trg in globalna ekonomija sta verjetno osrednja dejavnika sodobne globalizacije, zato ne preseneča, da danes, z izjemo morda le Severne Koreje, v svetu ni države, ki bi ne bila vključena v svetovno trgovino. Slednja sicer sama po sebi ne predstavlja kake posebne novosti; razlika glede na preteklo stanje je po mnenju mnogih proučevalcev v stopnji intenzivnosti svetovne trgovine ter v povezovanju različnih ekonomskih sistemov, ki so nekdanj obstajali in se ločeno razvijali na ideološki (na primer kapitalistični in socialistični ekonomski sistem) ali regionalni ravni (na primer severnoameriški in zahodnoevropski ekonomski sistem). Mednarodna trgovina danes obsega približno 20 % vrednosti svetovnega BDP-ja in povzroča vse večjo mednarodno konkurenco, selektivnost in koncentracijo, po drugi strani pa tudi povečano in hitrejšo mednarodno ponudbo blaga in storitev. Na zahodnoevropskih trgih se tako v jesenskem času pojavljajo češnje in jagode, spomladi pa jabolka in hruške, ki jih pridelajo v Južni Ameriki ali na Novi Zelandiji; knjigo, ki jo je izdala založba v Veliki Britaniji, tiskala pa se je v Aziji, lahko danes naročimo v katerikoli knjigarni na svetu. To pomeni, da se globalni trg lahko razvija znotraj ekonomskega sistema, v katerem ni večjih ovir za mednarodne gospodarske izmenjave v obliki carin ali prevoznih stroškov.

Mednarodna trgovina s središčem v zahodni Evropi se je še zlasti povečevala v obdobju modernizacije in industrializacije (Bufon 2004), ko je dosegla vrednost približno 30 % BDP-ja razvitih držav. Pri tem je izstopala zlasti Velika Britanija, kjer je na mednarodno trgovino odpadlo skoraj 60 % BDP-ja,

medtem ko v ZDA ta delež ni presegal 15 %. Ker gre za obdobje razvoja tako imenovane prve globalizacije, ki je temeljila na oblikovanju formalnih imperijev, ne preseneča, da je polovica tedanje mednarodne trgovine potekala med razvitimi državami (središči kolonialnih sistemov) in njihovimi kolonijami. Večji del mednarodne trgovine je zato odpadel na prehrabene proizvode in surovine (60 %), manjši del pa na manufakturne izdelke (40 %). V bistvu je do časa med obema vojnama struktura mednarodne trgovine ostala nespremenjena: od 40 % do 45 % je odpadlo na izmenjave med razvitimi državami, okrog 50 % na izmenjave med razvitimi in nerazvitimi ter od 5 % do 10 % na izmenjave med nerazvitimi ekonomijami.

Po nazadovanju zaradi izbruha obeh svetovnih vojn, ki sta prinesli tudi močno povečano ocarienje mednarodne trgovine, je mednarodna trgovina doživela ponovni vzpon v drugi polovici 20. stoletja. Novosti zadevajo poskuse, da bi oblikovali posebno mednarodno organizacijo, ki naj bi skrbela za uravnavanje in spodbujanje svetovne trgovine. Nastanek te organizacije so sprva spodbujali Američani, vendar so jo kaj kmalu začeli ovirati, ker so v ZDA prevladale izolacionistične težnje. GATT (*General Agreement on Tariffs and Trade*) je tako predstavljal le šibko nadomestilo za Svetovno trgovsko organizacijo (WTO), ki se je oblikovala komaj leta 1995. Kljub vsemu so v okviru GATT-a izvedli sedem pogajalskih krogov, v katere se je vključevalo čedalje več držav: na tako imenovanem *Kennedy Round* (1967–1970) je sodelovalo 80 držav, na zadnjem, *Uruguay Round* (1986–1993), pa že skorajda vse države sveta. Polno vključenost v svetovno trgovino pa so v povojnem času izkazale v glavnem le razvite industrijske države, kar pomeni, da se v novi ekonomski svetovni sistem do konca osemdesetih let ni vključevala niti četrtina svetovnega prebivalstva, ki je sicer proizvajalo polovico svetovnega BDP-ja. Do konca devetdesetih let se je obseg sistema znatno povečal in vključeval več kot polovico svetovnega prebivalstva in približno dve tretjini svetovnega BDP-ja, občutno nadaljnjo rast pa doživljamo po vstopu Kitajske v WTO. Drugi element zadeva določeno regionalizacijo svetovnih trgov, ki ga predstavljajo različne mednarodne zveze, kot so EU, NAFTA, APEC ali ASEAN. Vendar povečan obseg »notranjih« izmenjav v okviru regionalnih mednarodnih gospodarskih zvez ne gre v škodo splošni rasti tudi »zunanjih« izmenjav med posameznimi regionalnimi enotami (Dicken 2003).

Sam izvoz blaga obsega v zadnjih desetletjih v razvitih industrijskih državah med 15 % in 20 % vrednosti BDP-ja, temu klasičnemu elementu svetovne trgovine in gospodarskega povezovanja pa so se v zadnjem obdobju pridružile še mednarodne izmenjave na področju storitev. Slednje po ocenah WTO-ja predstavljajo približno petino skupne vrednosti mednarodnih blagovnih menjav, ki je bila leta 2001 okrog 9750 milijard USD, kar ustreza približno skupnemu BDP-ju ZDA. Delež razvitih držav v svetovni trgovini je porasel od 65 % v letu 1950 na 75 % v letu 1970 in se potem zaradi povečanega pomena trgovine z nafto ustalil na okrog 70 %. Podobno strukturo so imele izmenjave storitev. Smeri gospodarskih izmenjav v dolgoročnem prerezu kažejo predvsem na tendenčni upad izmenjav med razvitimi in nerazvitimi gospodarstvi (od okrog 50 % na okrog 35 %).

V nasprotju s preteklimi obdobji osnovni naravni viri in izdelki niso več pglavitni elementi svetovne trgovine, saj so sedaj v ospredju manufakturni izdelki in storitve, ki postajajo ne le uvozno, ampak tudi izvozno blago v državah v razvoju (Gilpin 2001). Manufakturni izdelki v svetovni trgovini predstavljajo danes približno 75 % vseh izmenjav; če so v okviru izmenjav teh izdelkov še do srede šestdesetih let daleč prevladovale države OECD-ja, je do konca devetdesetih let delež držav v razvoju v tem sektorju svetovne trgovine porasel od okrog 5 % na okrog 25 %; pri tem pa ni upoštevan delež Kitajske, ki se je v zadnjih letih razvila v vodilno svetovno izvoznico manufakturnih izdelkov. Države nove industrializacije v jugovzhodni Aziji, ki se vključujejo v svetovno trgovino, se od ostalih držav v razvoju razlikujejo tudi po močnih tujih investicijah, ki preusmerjajo svojo proizvodnjo v ta območja zaradi cenene delovne sile in pomanjkljivih delavskih zaščitnih norm. Nove razvojne priložnosti pa so vendarle nekatere izmed držav nove industrializacije približale razvojni stopnji revnejših razvitih držav. V svetovnem merilu je ostala le Afrika skoraj povsem odmaknjena od teh novih razvojnih trendov in se v svetovno trgovino še vedno vključuje le kot izvoznica osnovnih naravnih virov in kmetijskih proizvodov (okrog 80 % vrednosti izvoza); posebnost predstavlja tudi Bližnji vzhod, kjer je seveda glavno

izvozno blago nafta (okrog 70 % vrednosti izvoza). Pomembno novost predstavlja tudi znotrajindustrijska izmenjava, se pravi mednarodna trgovina med različnimi podružnicami istega gospodarskega koncerna. Ta tip izmenjav daleč prevladuje v trgovini med razvitimi državami in zajema približno tretjino izmenjav pri državah nove industrializacije. Obseg znotrajindustrijske menjave znaša okrog 85 % v Veliki Britaniji, okrog 75 % v ZDA, Nemčiji in Franciji, a še vedno le okrog 33 % na Japonskem, ki ostaja v tem pogledu ena izmed najbolj samozadostnih industrijskih držav.

Še zlasti pa so za sodobne oblike ekonomske globalizacije značilne zelo dinamične finančne transakcije. Z razvojem britanskega imperija se je London uveljavil kot osrednji svetovni finančni trg, od koder so se širili v svet vse bolj intenzivni kapitalski prenos. Dobršen del teh investicij (približno 40 %) se je do 2. svetovne vojne usmerjal v Ameriko, vendar so bili finančno zanimivi tudi drugi svetovni trgi: Azija, Afrika in Avstralija. Vlaganja so večinoma zadevala infrastrukturo, predvsem železniško omrežje, in so v Veliki Britaniji obsegala okrog 5 % njenega takratnega BDP-ja, za sicer maloštevilne države prejemnice pa so predstavljala dobršen delež (do 50 %) skupnih investicijskih prenosov. Uvedba »zlate podlage« v letu 1878 po pariški mednarodni denarni konferenci leta 1867 je pomenila hkrati uvajanje novih svetovnih »pravil igre«, po katerih so se morale vse državne valute s stalnim tečajem vezati na vrednost zlata, zato da bi omogočale konvertibilnost denarja in s tem podprle naraščajočo svetovno trgovino. Spričo tedanje britanske prevlade v svetu je to v praksi pomenilo, da je *Bank of England* prevzela nekakšen nadzor nad svetovnimi finančnimi operacijami in začenjala posegati tudi v delovanje drugih nacionalnih bank. Svetovni konflikti in finančna kriza v prvi polovici 20. stoletja so strukturo »zlate podlage« relativno hitro ovrgli, kasnejši razvoj pa je tudi središče svetovnega finančnega dogajanja prenesel iz Evrope in Londona v ZDA in New York. Novi finančni »svetovni red« temelji predvsem na dogovoru z imenom *Bretton Woods*, ki je bil v istoimenskem kraju sprejet leta 1944 in je omogočil nastanek Svetovnega denarnega sklada (IMF) s sedežem v Washingtonu. Ta dogovor je prejšnji stalni tečaj nacionalnih valut v odnosu do zlata nadomestil s stalnim tečajem v odnosu do ameriškega dolarja, s tem da je osnovno vrednost dolarja določil v razmerju 35 USD za unčo zlata. Na ta način se je začela ameriška kontrola dobrišnega dela svetovnih finančnih in ekonomskih tokov, ki jo je s svoje strani usmerjal tudi IMF v okviru tako imenovane washingtonske svetovne finančne skupine, v katero so bile vključene še različne druge mednarodne investicijske banke s Svetovno banko na čelu. Zaradi razvitih notranjih trgov ta sistem ni povzročil visoke stopnje odvisnosti od svetovnih dejavnikov v območju držav OECD-ja, ki so tako ohranjale večji del svoje finančne avtonomije. Drugače pa se je dogajalo državam v razvoju, ki so se zaradi svoje strukturne odvisnosti od zunanjih tržišč morale podrežati zahtevam IMF-a (O'Loughlin et al. 2004).

Nove razmere sta v svetovni finančni sistem prinesli okrepitev trga na območju Evropske unije in naftna kriza v sedemdesetih letih, ki sta povzročili tudi dokončni zaton sistema *Bretton Woods*. Od osemdesetih let dalje so se namreč znatno okrepili in razširili svetovni finančni tokovi, predvsem zaradi vstopa privatnih investorjev, ki so na mednarodnem trgu začeli nadomeščati dotedaj prevladujoče medvladne finančne tokove. Od šestdesetih let dalje je močno porasel tudi pomen evropskih finančnih trgov, kamor so se začeli stekati dolarski depoziti (tako imenovani evrodolarji) tako iz območja vzhodnega bloka kakor iz ameriških multinacionalk, ki so delovale v Evropi in želele ostati izven kapitalskega nadzora svoje matične države. Leta 1971 je ameriški predsednik Nixon najavil, da se bo ameriški dolar pocenil, da bi oživili ameriško gospodarstvo, kar je pomenilo, da se ta valuta odteje ni več fiksno vezala na vrednost zlata, kakor je bilo to določeno z dogovorom v *Bretton Woodsu*. S svoje strani pa so močno povečani profiti držav OPEC-a vnesli na svetovni finančni trg sredi sedemdesetih let okrog 50 milijard USD (tako imenovani petrodolarji), kar je tudi prispevalo k destabilizaciji dotedanjega »svetovnega reda« in prevladujočih finančnih tokov. Če so namreč še sredi šestdesetih let mednarodne bančne operacije in posojila obsegale le okrog 2 % vrednosti svetovnih menjav, se je ta vrednost v začetku devetdesetih let povečala že na okrog 55 %. S tem se je drastično povečal tudi obseg valutnega trga oziroma borznih menjav, ki so bile okrog 18.000 milijard USD leta 1980 in prek 300.000 milijard USD leta 2000, se pravi približno 1500 milijard USD na borzni delavnik.

Ta neverjetni finančni trg pa za razliko od preteklosti ne temelji več na uvozno-izvozni menjavi, saj je bila njena vrednost leta 1980 le okrog 1500 milijard USD in 5500 milijard USD leta 2000. To pomeni, da danes vrednost »virtualnih« in mnogokrat špekulativnih mednarodnih finančnih izmenjav za približno šestdesetkrat presega vrednost mednarodnih materialnih trgovinskih izmenjav in da se v enem samem borznem tednu na finančnih trgih obrne toliko denarja, kolikor je vredna celotna letna svetovna trgovinska izmenjava. Finančno valutno trgovanje je tudi močno osredotočeno le na nekaj večjih svetovnih borz, med katerimi prevladuje londonska, ki ji sledita borzi v Tokiu in New Yorku, ki skupaj tvorijo nekakšen enoten borzni sistem, za katerega je značilno, da deluje kontinuirano in povezano, tako rekoč brez presledka; temu osrednjemu sistemu so na neki način komplementarni sekundarni svetovni borzni centri, ki delujejo v Hongkongu, Frankfurtu, Zürichu in Parizu (Dunning 2000). To obenem pomeni, da gospodarski tokovi zunaj naštetih finančnih središč ostajajo relativno skromni in omejeni na klasične oblike medvladnih posojil in uvozno-izvoznih menjav, saj le redka podjetja iz držav v razvoju kotirajo na svetovnih borzah. Vse to povzroča bistvene spremembe na področju ekonomske globalizacije, ki se je zaradi prevlade »virtualnih« borznih finančnih izmenjav skoraj povsem deterritorializirala, hkrati pa deluje izredno dinamično tako v času kot v prostoru, predvsem znotraj razvitega »svetovnega severa«, od koder se selektivno in špekulativno usmerja tudi na območja držav v razvoju, kjer lahko povzroča precejšnje gospodarske motnje (krize v Mehiki, vzhodni Aziji in Argentini). Neposredno vpliva tudi na zmanjšanje ekonomske suverenosti držav in na potrebo po povezovanju manjših državnih ekonomskih prostorov in valut, čemur smo priče zlasti v Evropi z razvojem Evropske monetarne unije.

Deterritorializacija finančnih tokov pa ne pomeni, da se v svetu ne razvija tudi neko globalno proizvodno omrežje, ki ga pa za razliko od preteklosti ne usmerjajo več državni ekonomski sistemi in mednarodne državne naložbe, temveč bolj ali manj zasebne gospodarske družbe, ki prevzemajo vse bolj vidno mednarodno dimenzijo (Hudson 2001). Zato so ob svetovnih finančnih tokovih eden izmed najbolj znanih dejavnikov ekonomske globalizacije predvsem multinacionalne korporacije (MNK). Leta 2000 je bilo v svetu okrog 55.000 takih korporacij s prek 450.000 poslovalnicami v različnih delih sveta. Njihov tržni promet je bil okrog 10.000 milijard USD (približno 25 % svetovnega BDP-ja) in je zajemal večji delež (okrog 75 %) svetovne trgovine. Pomen MNK-jev je dovolj razviden iz dejstva, da slednji izvajajo danes že več kot dve tretjini svetovnih trgovinskih izmenjav in da kar tretjina vseh trgovinskih izmenjav v svetu odpade na »notranje« izmenjave v okviru istega podjetja. Pod kontrolo MNK-jev je prek 80 % svetovnih tehnoloških izmenjav in večji del zasebnih vlaganj v znanost in razvoj (tako imenovane R&D dejavnosti). Širjenje dejavnosti MNK-jev poteka pretežno z neposrednimi vlaganji v drugo državo, s katerimi korporacije prevzemajo in nadzirajo hčerinska podjetja. V dejavnosti MNK-jev se vse bolj vključujejo tudi različna mala in srednjevelika podjetja, ki z njimi sklepajo posebne dogovore o sodelovanju in s tem tudi pridobivajo vse bolj razpoznavno mednarodno dimenzijo. Naglo povečevanje dejavnosti MNK-jev izraža ne nazadnje letni porast neposrednih mednarodnih vlaganj, ki so se v zadnjih desetletjih močno povečala (od okrog 65 na okrog 2500 milijard USD, večinoma pa še vedno izhajajo iz razvitih ekonomij).

ZDA ostajajo glavni akter v pogledu mednarodnih vlaganj, čeprav se je njihov delež v svetovnem merilu skorajda prepolovil. Podoben relativni upad sta zabeležili tudi Velika Britanija in Nizozemska, tradicionalni nosilki mednarodne trgovine. Temu nasprotno se je občutno povečala vloga Nemčije in, v zadnjih letih, še zlasti Japonske, ki je tudi prevzela drugo mesto pri mednarodnih vlaganjih MNK-jev. Države G5 (ZDA, Japonska, Nemčija, Velika Britanija in Francija) skupaj z Nizozemsko, Švedsko in Švico »proizvajajo« več kot 75 % vseh neposrednih mednarodnih vlaganj. Drugo vprašanje zadeva območja, kamor se usmerjajo neposredna mednarodna vlaganja. V grobem lahko tu zarišemo razmerje med razvitimi in nerazvitimi ekonomijami, ki pa se v obdobju 1960–1995 ni kdovekako spremenilo oziroma se je še bolj prevesilo v korist razvitih. Razvite ekonomije so namreč leta 1960 prevzemale dve tretjini vseh vlaganj, ta delež pa je bil leta 1995 skorajda 75 %. To pomeni, da večina mednarodnih vlaganj ne »prebija« obsega razvitih industrijskih držav (Maddison 2001).

Razvojne možnosti v svetu ostajajo torej zelo neenakomerne, vidno pa se povečuje tudi neskladje med najbolj in najmanj razvitimi državami. Po oceni v Razvojnem programu OZN (UNDP) je bil slednji 3 : 1 leta 1820 in kar 72 : 1 leta 1992. Povprečni BDP na prebivalca znaša danes v najmanj razvitih državah na svetu (teh je 64) komaj 410 USD, v najbolj razvitih (teh je 25) pa 25.730 USD, kar je skoraj 64-krat več. Nič manj kot 1,2 milijarde ljudi na svetu živi z manj kot 1 USD dnevno, zlasti v južni Aziji in črni Afriki. Na prehodu v tretje tisočletje je na 20 % svetovnega prebivalstva v razvitejših državah odpadlo 86 % svetovnega BDP-ja, na 20 % prebivalstva v najmanj razvitih državah pa le 1 %.

4 Sklep: globalizirana teritorialnost ali teritorializirana globalnost?

V razvoju širših politično-geografskih struktur lahko na osnovi oblik družbene in prostorske integracije ločimo več obdobj:

- predmoderno (pred letom 1500),
- zgodnje moderno (med letoma 1500 in 1850),
- moderno (med letoma 1850 in 1945) in
- sodobno (po letu 1945).

Predmoderno obdobje označuje povezovanje agrarnih civilizacij, ki so se začele razvijati v Evraziji, Afriki in Ameriki pred približno deset tisoč leti. Zaradi skromnih prometnih in komunikacijskih možnosti je v tej fazi intenzivnejše povezovanje zadevalo zlasti južni del evrazijskega kontinenta ter Sredozemlje z nastankom različnih imperijev ter religij, ki jim je občasno uspelo oblikovati nekatere širše, med seboj konkurenčne in zato različno obstojne civilizacijske skupnosti in organizacije. Slednje pa niso mogle premostiti naravnih pregrad, kakršne so Sahara ter Atlantski in Tihi ocean, in prodreti do preostalih delov sveta: črne Afrike, še zlasti pa do povsem neznane Amerike in Oceanije. A tudi znotraj evrazijskega prostora je komunikacija med civilizacijami ter družbenimi in političnimi skupinami potekala na dokaj omejen način, saj je bila omejena na skromno število trgovskih poti, bila zaradi skromnih tehnoloških možnosti zelo počasna in je zajemala le omejene skupine prebivalstva.

Začetek 16. stoletja predstavlja prelomnico, saj se takrat začenja novo obdobje »vzpona Zahoda«. Zgodnje moderno obdobje je čas, ko se začenja intenzivnejše povezovanje priatlantske Evrope z Ameriko in Oceanijo, kar privede do nastanka skupne »zahodne« civilizacije, in kjer nastanejo »globalni« evropski imperiji. Sredstvo komunikacije v tem obdobju je zlasti čezoceanska plovba, družbeno-ekonomska paradigma pa sta zgodnja industrializacija in svetovna trgovina. V ta proces so bili v manjši meri vključeni notranji deli Afrike in Azije, z izjemo Indijskega podkontinenta. Sicer pa so globalizacijski učinki še vedno razdeljeni znotraj posameznih in med seboj nasprotujočih si imperialnih sistemov, v katerih se oblikujejo posebni centralno-periferni odnosi v sicer dokaj poenotenem družbenem in gospodarskem prostoru.

V modernem obdobju se z razvojem novih komunikacijskih in proizvodnih tehnologij na Zahodu začenja izrazitejša prevlada ožje skupine zahodnoevropskih držav z Veliko Britanijo na čelu, in v svetu na čelu z ZDA, ki sedaj s svojimi formalnimi imperiji dosežejo kontrolo dobršnega dela sveta ter mu vsilijo lastni civilizacijski model. Transatlantske migracije v ZDA dosežejo višek in omogočajo razvoj na ceneni delovni sili temelječi industrializaciji ter teritorialni ekspanziji, v Evropi pa se intenzivna industrijska proizvodnja v zahodni Evropi kombinira z diferenciacijo med morskimi in kontinentalnimi imperialnimi silami ter med centralnimi in perifernimi deli državnih sistemov, a tudi z rastočim nacionalizmom in socializmom, zlasti v »zamudniških« državah srednje in vzhodne Evrope. Povečana družbena diferenciacija in kompeticija med evropskimi državami pa je sprožila v relativno kratkem času v prvi polovici 20. stoletja kar dve svetovni vojni. To dejstvo dokazuje, kako se zaradi učinkov globalizacije posamezni meddržavni konflikti lahko sedaj hitro razširijo na svetovno raven, hkrati pa je privedlo do temeljnega zasuka v svetovnem ravnovesju, saj je od vojn izčrpana Evropa izgubila vodilno vlogo v svetovnem sistemu in jo prepustila ZDA, ki so po letu 1945 na lastni vojaški in ekonomski premoči začele graditi svoj neformalni imperij.

Sodobna faza razvoja širših političnogeografskih struktur je posebna po tem, da ni bil svet še nikoli po nastanku teritorialnih držav v političnem smislu tako razdrobljen, hkrati pa tako soodvisen in poenoten v družbenem in gospodarskem smislu, še posebej po padcu bipolarnega geopolitičnega sistema. Še nikoli doslej niso bile razdalje spričo novih komunikacijskih in transportnih tehnologij tako zlahka in hitro premagljive; še nikoli doslej ni bilo toliko ljudi udeleženih v »globalni« komunikaciji v fizičnem ter »virtualnem« pogledu. Po drugi strani pa še nikoli doslej niso bile razvojne razlike v okviru istega družbeno-gospodarskega sistema tako velike, bogati tako bogati in revni tako revni, pri čemer se razlike v stopnji razvitosti ne merijo več na državni, temveč na globalni ravni. Sodobna faza globalizacije se torej začne z delitvijo sveta na Zahod in Vzhod, konča pa z delitvijo na Sever in Jug oziroma natančneje med območji Severne Amerike, Evropske unije ter jugovzhodne Azije in Oceanije, ki tvorijo svetovni center in se med seboj vse bolj povezujejo, polperiferinimi območji srednje-vzhodne Evrope in Sredozemlja, Latinske Amerike, jugozahodne in južne Azije ter južne Afrike in svetovno periferijo, ki jo vidneje zastopajo večji del Afrike, a tudi nekateri predeli centralne Azije. Pod tem globalnim in močno selektivnim »centralnim« družbeno-gospodarskim sistemom tlijo in se občasno razplamtijo številni manjši »ogonjčki« na lokalni in regionalni ravni, saj slednji dve najbolj reprezentirata dejanski človeški življenjski prostor, obenem pa se državna in makroregionalna raven izkažeta kot tisti vmesni, funkcionalni člen, ki posreduje med specifičnim in splošnim (Bufon 2004). Razmerje med lokalnim, državnim in globalnim (prek regionalnega in makroregionalnega) navsezadnje vzdržuje tisto družbeno in kulturno raznolikost in dinamiko, zaradi katerih je svet ne le privlačnejši, ampak nam tudi omogoča, da lahko spreminjanje družbeno-kulturne strukture v času imenujemo zgodovina, spreminjanje te strukture v prostoru pa politična geografija.

5 Viri in literatura

- Berezin, M., Schain, M. (urednika) 2003: Europe without Borders. Baltimore.
- Brown, L. R. (urednik) 2002: State of the World, 2001. London.
- Brunn, S. D., Leibach, T. R. (urednika) 1991: Collapsing Space and Time – Geographical Aspects of Communication and Information. New York.
- Bufon, M. 2001: Osnove politične geografije I–II. Ljubljana.
- Bufon, M. 2004: Med teritorialnostjo in globalnostjo. Koper.
- Cable, V. 1999: Globalization and Global Governance. London.
- Dicken, P. 2003: Global Shift – Reshaping the Global Economic Map in the 21st Century. New York.
- Dunning, J. H. (urednik) 2000: Regions, Globalization and the Knowledge-Based Economy. Oxford.
- Gilpin, R. 2001: Global Political Economy – Understanding the International Economic Order. Princeton.
- Guibernau, M. 1999: Nations Without States – Political Communities in a Global Age. Cambridge.
- Held, D., McGrew, A., Goldblatt, D., Perraton, J. 1999: Global Transformations – Politics, Economics and Culture. Cambridge.
- Hudson, R. 2001: Producing Places. New York.
- Maddison, A. 2001: The World Economy – A Millennial Perspective. Paris.
- Nelsen, B. F., Stubb, A. (urednika) 2003: The European Union – Readings on the Theory and Practice of European Integration. Boulder.
- O'Loughlin, J., Staeheli, L., Greenberg, E. (uredniki) 2004: Globalization and Its Outcomes. New York.
- Rugman, A. 2000: The End of Globalization. London.
- Taylor, P. J. 1989: Political Geography – World Economy, Nation-State and Locality. London.

V besedilu navedeni podatki so povečini povzeti iz analitičnih gradiv mednarodnih organizacij, predvsem OZN in z njo povezanih teles ter OECD in Mednarodnega denarnega sklada.

6 Summary: Political geography of globalization

(translated by the author)

Globalization can be understood as a process or set of processes rather than a singular condition. It does not prefigure a world society, but it reflects the emergence of interregional networks and systems of interactions and exchange. The spatial reach and density of global and transnational interconnectiveness express complex relations between communities, states, international institutions, non-governmental organizations and multinational corporations, which make up the global order. Globalization is thus associated with an evolving dynamic global structure of enablement and constraint. But it is also a highly stratified structure since it is profoundly uneven, reflecting existing patterns of inequality and hierarchy and generating new patterns of inclusion and exclusion, new winners and losers.

By cutting through and across political frontiers globalization is associated with both the deterritorialization and reterritorialization of socio-economic and political space. As economic, social and political activities are increasingly stretched across the globe they become in a significant sense no longer primarily or solely organized according to a territorial principle. Under conditions of globalization, 'local', 'national' or even 'continental' political, social and economic space is re-formed such that it is no longer necessarily linked to established legal or territorial boundaries. On the other hand, as globalization intensifies it generates pressures towards a re-territorialization of socio-economic activity in the form of subnational, regional and supranational economic zones, mechanisms of governance and cultural complexes. It may also reinforce the 'localization' and 'nationalization' of societies.

Globalization concerns the expanding scale on which power is organized and exercised, that is, the extensive spatial reach of networks and circuits of power. Indeed, power relations are deeply inscribed in the process of globalization. In fact, the stretching of power relations means that sites of power and the exercise of power become increasingly distant from the subjects or locales, which experience their consequences. In this regard, globalization involves the structuring and restructuring of power relations, and their consequences are thus unevenly experienced. Whilst states are increasingly sharing their power with various international and transnational organizations and are shifting away from a purely state-centric policy to a new and more complex form of multilayered governance within evolving regional and global political networks, the state seems to remain central to the world military order, in particular for what the US hegemonism and the consequent geostrategic organization of world centres and peripheries is concerned.

The results of this organization can be found in trade where nation-states have ever used different protections to promote domestic industry. Today, the global regulation of trade, by bodies such as the WTO, implies a significant renegotiation of the Westphalian notion of state sovereignty, but it is still expressing the global organization of political power. Centralization is reflected even more clearly in global financial flows. Compared with the era of the classical Gold Standard, or that of Bretton Woods, contemporary financial globalization shows an impressive magnitude, complexity and speed, producing both enormous benefits and risks. For this very reason the growing need for a global governance project, which could adapt the world political system to the global economic and social processes and networks, is finding several and substantial obstacles on the one hand in those nation-states which seek to preserve the national diversity and territorial sovereignty, and on the other hand in the hegemonic powers which seek to convert their national interests in the control over a wider global scale.